

Chuck Jones

– Viimeinen suuren murroksen ohjaaja

Sauli Pesonen

Amerikkalaisen animaation suuri suunnannäyttäjä kuoli helmikuussa.

Helmikuussa 89-vuotiaana kuollut Chuck Jones oli viimeinen amerikkalaisanimaation anarkistisen, 1930-luvulla syntyneen Tex Averyn koulukunnan suurista mestareista. Jones ehti elinäkanaan paitsi nauttia ansaitsemaansa arvostusta myös välittää perinnettä eteenpäin: anarkistinen ja absurdi traditio jatkuu, kaikkein elävimpinä television puolella.

Lästään huolimatta Jones säilytti henkisen vireytensä ja seurasi jatkuvasti alan kehitystä. Hänen viimeinen työnsä, onnettomuusalttiista sudesta kertova Timber Wolf -sarja pääsi julkisuuteen viime vuoden lokakuussa. Vaikka se ei lukeudukaan Jonesin tuotannon terävimpään kärkeen Jonesin tuotantoa, osoitti se ohjaajan olleen yhä ajan hermolla: lanseerattiinhan Timber Wolf verkkopiirrettynä internetissä.

Vaikka Chuck Jones toimi satunnaisesti ohjaajana loppuun saakka, korostui hänen asemansa neuvonantaja-

jana ja luennoitsijana 1980-luvulta lähtien. Jones oli averyläisen koulukunnan ohjaajista arvostetuin. Toisaalta hän erkani Averyn linjoilta verrattain pitkälle ja sofistikoiti anarkistista ilmaisua älyllisemmäksi ja analyttisemmäksi.

Vuonna 1912 syntynyt Jones kävi Chouinardin taidekoulua 20-luvulla ja sai ensimmäisen kosketuksen animaatioon seuraavan vuosikymmenen alussa. Keskeiset elokuvansa Jones teki Warner Brothersin animaatiostudiolla, jossa missä hän työskenteli 30 vuotta aina 1960-luvulle. Jonesin ensimmäiset ohjaukset kantoivat vielä disneymäistä leimaa, hurjemmille linjoille hän erkani myöhemmin.

1940-luvulla tapahtuneeseen vapautumiseen liittyi myös se, että hän alkoi tuolloin kiteyttää näkemyksiään piirroselokuvasta. Omaelämäkerrassaan Chuck Amuck Jones toteaa: "(haluan) tuoda animaatiolla esiin olennaisimman, täysipainoisena ja vivahteiden kera henkilön persoonallisuudesta. Haluan päästä hahmoon sisälle, tuntea hänet omasta näkökulmastani."

Tuo luonnehdinta sisältää keskeisen idean Jonesin töistä. Ne ovat

ennen kaikkea tarinoita henkilöistä, persoona on tärkein. Chuck Jones lähestyi kuvaamiensa hahmoja sisältä ulospäin. Hän alkoi kehittää hahmon ulkoista olemusta vasta selvitettyään mielessään tämän luonteen ja luonteen ja todennäköisimmät reagoitavat.

Hän sanoikin: "luonne tulee aina ensiksi ennen fyysistä hahmotusta... emme ole sitä, niltä näytämme, emme edes sitä, niltä kuulostamme... Ei ole sympatiaa ilman uskottavuutta; ei ole oikeaa naurua ilman sympatiaa." Tuo ei

© Chuck Jones

"Haluan päästä hahmoni sisälle, tuntea hänet omasta näkökulmastani", animaation mestari Chuck Jones maalaili.

Walt Kelly, Todd Kausen ja C. Jones

tarkoita sitä, että Jones olisi hyljeksinyt ulkoista olemusta. Piirrosjälki oli vivahteikasta, mutta sekin pohjasi luonnetta heijastaviin eleisiin.

Analysoija ja kokeilija

Jones oli paitsi lyhytpiirretyn suuri analysoija myös kokeilija. Piirre ulottui sekä piirrostyyliin että komiikan lajeihin. Tarkka komedian tuntemus oli perua hänen esikuvataan, Tex Averyltä, joka otti elokuviansa tarkkaan ajotukseen mallia klassisilta koomikoilta, kuten Chaplinilta ja Keatonilta. Tuo perehtyneisyys näkyy Jonesinkin töissä, vaikka hän käytti ehkä Averyä vähemmän visuaalisia piloja.

Jones työskenteli paljon vakiohahmojen parissa. Tunnetuimmat niistä ovat ehkä Väiski Vemmelsääri ja Repe Sorsa. Hän ei luonut hahmoja itse, mutta kehitti niitä huomattavasti. Jonesin Väiski on johtaja ja teräväkielinen viisastelija, joka kykenee kokonaisvaltaisiin tilanteiden hahmottamisiin. Surrealistisävyiset sanaleikit nousivat usein esiin Jonesin Väiski-elokuvissa. Esimerkiksi tuo piirre puuttuu Repe:ltä, niin samansukuinen kuin se Väiskin kanssa onkin ensi näkemältä.

Jonesin henkilökohtaisempia luomuksia olivat esimerkiksi haisunäättä Pepe le Pew,

parodia valkokankaan suurista rakastajista. Jones myönsi pilke silmäkulmassa purkavansa hahmossa henkilökohtaisia turhaumiaan: "Pepe on mies, joka olisin aina halunnut olla. Se tietää olevansa vastustamaton; se on niin äärimmäisen itsevarma, ettei suostu hyväksymään kieltävää vastausta."

Samaan kastiin kuuluu myös Maantiekittäjä-sarja, jonka perusidea oli lähtöisin Mark Twainin tarinoista. Maantiekittäjä-kokonaisuus alkoi takaa-ajojen parodiana, mutta muuttui edetessään tarkkoja kaavoja noudattavaksi rituaaliksi. Jonesin piirrossarjojen heikkoutena on usein, että sama asetelma toistuu kohtuullisin vähäisin variaatioin. Hänen huumorinsa ei ollut samanlaista kuin esimerkiksi Laurelilla ja Hardylla, jotka rakensivat viehätyksensä juuri tuttuudelle. Jonesille samantapaisena toistuva asetelma merkitsi lukkiutumista.

Mieltymys kirjallisiin esikuviiin

Vapautuneimmillaan Jones oli ns. "one shoteissa", yksittäisissä elokuvissa, joissa ei ollut vakiosankaria. Niissä hän tyyliitti toiminnallisella komediolla ja dialogilla selkeinmin anarkistisen koulukunnan mallia nukaen. Hän nautti enen kaikkea siitä, että sai toimia ilman vakiohahmojen sitovuutta, ilman

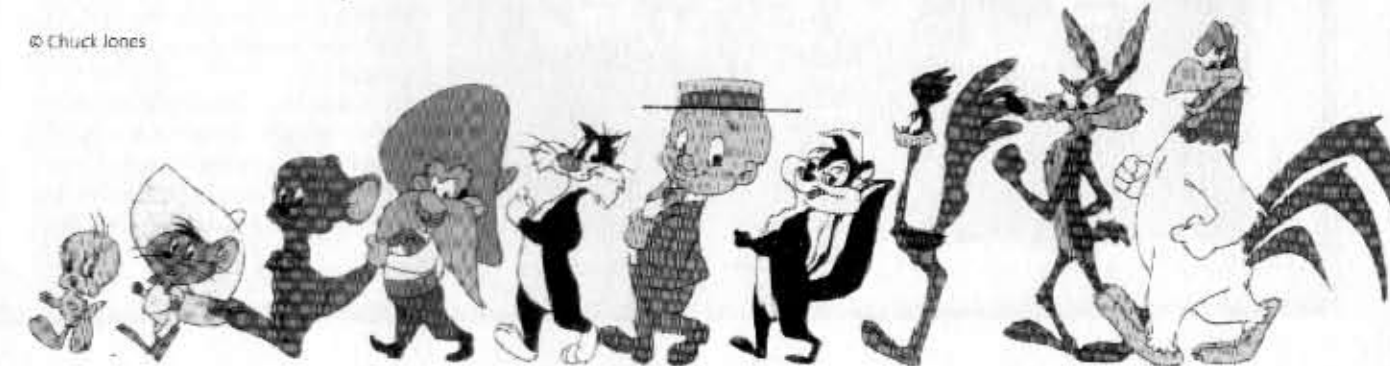
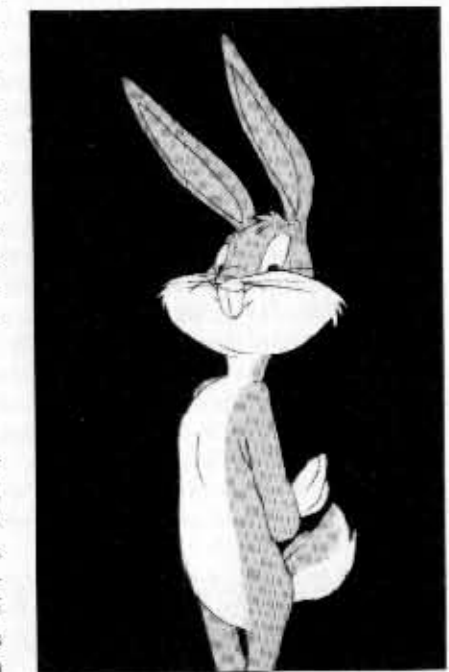
ennakko-odotuksia reaktioiden suhteen. Toisaalta niissä korostui ohjaajan ironinen ja satiirinen puoli sekä mieltymys kirjallisiin esikuviiin.

1950-luvulla alkanut lyhyen teatteripiirretyn kriisi vaikutti Jonesin työskentelyyn. Hän erosi Warnerin palveluksesta vuonna 1963 ja siirtyi Metro-Goldwyn-Mayer-yhtiöön, missä toimi Tom ja Jerry -sarjan parissa. Työ ei kuitenkaan innostanut häntä, Jones ei kokenut hahmoja omikseen. Televisio alkoi kiinnostaa mediana yhä enemmän, joten hän teki lukuisia tv-spesiaaleja, joissa osin palasi varhaiskautensa pehmeämpään disneymäiseen ilmaisuun.

Chuck Jones oli siinä omellisessa asemassa, että hän näki ja koki 1970-luvun lopulla alkaneen lyhyen teatteripiirretyn nostalgis-henkisen kunnianpalautuksen. Hän suoritti vanhoilla päivillä kirjallisen debyyttinsä, paitsi muistelmateoksilla, myös lastenkirjailijana. Arvonsa tiennyt mies säilytti silti vaatimattoman luonteensa ja korosti aina tiimityön merkitystä animaatioissa.

Jonesin kokonaisturva oli mittava, eikä hänen vaikutustaan voine kukaan vähätellä. Hänen myötään päätyi amerikkalaisen piirretyn ehkä henkisesti ja sisällöllisesti merkittävin linjanveto, suuren murroksen aikakausi. ■

© Chuck Jones

© Chuck Jones